

B U L L E T I N E N .

Krigsoversikt. (pr. 26.1.1945).

Østfronten. Tyske militærskribenter som kommenterer den veldige russiske vinteroffensiv sier at kampene kan bli "krigsavgjørende" og med de resultater russerne har oppnådd i løpet av de første ni dager, kan man være tilbøyelig til å gi dem rett. Hele den tyske Weichsel-linje ble revet opp i løpet av noen få døgn og fronten brakt i rulling fra Karpatene til Østersjøen - det gjenstår faktisk ikke meget før tyskerne er kastet helt ut av Polen; samtidig har en veldig omfatningsoperasjon mot Østpreussen ført til erobringen av over halvparten av denne landsdel, mens russiske armeer har brutt dypt inn i Øvre-Schlesien og truer den livsviktige industri der. Det er de største resultater russerne noen gang har kunnet notere i løpet av så kort tid, og de lover meget godt for den videre utvikling selv om man naturligvis må være forberedt på at den tyske motstand stivner til etterhvert som angriperen trenger inn i selve riksområdet.

Russernes oppmarsj er følgende. Lengst i sør, i det jugoslavisk-ungarske avsnitt, står Tolbuchins "2. ukrainske front", mellom Drava og Donau. På dens høyre flanke står 3. ukrainske "front", hvis sektor strekker seg fra Budapest til de slovakiske grenseområder. I Slovakia og i Karpatenes nordskråninger opererer Petrovs 4. ukrainske front. I Polen, hvor vinterens hovedoffensiv er satt inn, står lengst i sør Konjevs 1. ukrainske front, på midtavsnittet Sjukovs 1. hviterussiske front, i det sørlige Øst-Preussen Rokossovskis 2. hviterussiske front, i det østlige Østpreussen Chernyskovskis 3. hviterussiske front, mens de deler av de tidligere baltiske fronter som ikke er innlemmet i styrkene lenger sør, angriper de innesluttede tyske armeer i Kurland. I Finnmark står en armé under Merezskov, som ikke er offensivt virksom i øyeblikket. (Den russiske betegnelse "front" svarer omtrent til hva som ellers pleier å bli kalt en armégruppe, idet den er sammensatt av et skiftende antall armeer pluss selvstendig opererende panserforband. Ialt har russerne formodentlig ca. 300 divisjoner ved fronten, hvorav mellom 200 og 250 antagelig er satt inn i Polen og Øst-Preussen.

Det første store russiske offensivstøt ble satt an fra bruhodet på vestsiden av Weichsel i Sandomier-området den 12. januar. I løpet av 2 døgn klarte Konjevs styrker her å bryte gjennom 3 vel forberedte tyske linjer og gjøre et 40 km. dypt innbrudd over en 60 km. bred front. Som så mange ganger før spilte artilleriet en meget viktig rolle i russernes taktiske plan, idet en usedvanlig intens trommeild i løpet av noen timer pulveriserte de tyske stillinger og påførte forsvarerne svært tap. Russerne hadde også på annen måte omhyggelig forberedt framstøtet ved at støttropper infiltrerte seg i de tyske stillingssystemer, dekket av nattemørket ryddet veier i manøveltene, og den tyske rekognosering ble ført bak lyset ved konsentrasjoner av stridsvognattraper, bygd av finér o.l., på de punkter hvor russerne ikke hadde til hensikt å gå til angrep. Resultatet av dette og av offensivens overveldende støtkraft ble en fullstendig taktisk overrumpling, og i løpet av en ukens tid hadde Konjev bl.a. tatt Czestochowa og det viktige, sterkt befestede trafikksentrum Krakow, låsen for Øvre-Schlesien, og rykket inn over grensen.

Slaget om Schlesien er nå i full utvikling; det gjelder i første rekke industri-sentret i sør, som p.g.a. den luftstrategiske situasjon nå er like viktig som Ruhr, kanskje viktigere. Konjev over et kraftig frontalt press på det med styrker som er rykket vestover fra Krakow, men i de siste dagene er utviklingen på nordflanken det mest interessante. De russiske styrker er her rykket fram til selve byen Breslau, som tyskerne har gjort til en festning og vil forsvare, mens avdelinger lenger sør har nådd Oder på bred front fra området ved Brieg til området ved Oppeln. Denne siste by ble tatt med storm den 25. jan., og her har russerne kunnet opprette sine første bruhoder på Oders vestbredd. Jernbanen som følger elven og er industrisentrums viktigste forbindelse med Tyskland forøvrig, er brutt. Umiddelbart nord for industristrøket, hvis sentrum er Kattowitz-Königshütte-Beuthen har imidlertid russerne nå gjennomført en operasjon som enda mer umiddelbart utsetter det for en omfatning, idet de fra Tarnowitz er støtt fram mot sørvest og har tatt den viktige kullby Gleiwitz, nesten rett vest for industriområdets sentrum. Ved Petrovs framrykning i det sørligste Polen, langs den tsjekkoslaviske grense, er det også skapt en omfatnings-trusel på denne fløy. Kampene er ytterst harde, og utfallet av dem kan bli av avgjørende betydning.

Russernes annet hovedstøt ble satt inn på midtavsnittet, nord og sør for Warszawa. Her ble i løpet av et par dager jernbaneknutepunktet Radom overrendt, og alt den 17. kunne russerne melde at de hadde tatt Warszawa. Også i denne sektor ble tyskernes linjer revet fullstendig opp, slik at russerne et par dager senere kunne melde at Polens neststørste by, det viktige industrisentrum Lodz var falt nesten intakt i deres hender. Offensiven ruller videre mot vest med uimotståelig kraft, over Kempen mot Breslau-området, over Kalsisch langs jernbanelinjen til Berlin og over Kolo-Konin mot det viktige tyske støttepunkt

Posen, som nå ligger under russisk artilleri-ild og hvor det pågår harde kamper. Enda lenger nord støter kolonner nordvestover langs jernbanen og Weichsel med støttrøtning mot Stettin og Danzig. I dette område er bl.a. det viktige tyske støttepunkt Bromberg tatt, og Sjukovs nordligste divisjoner over et sterkt press i Graudenz-Marienwerder-området hvor et gjennombrudd mot Danzig truer.

Det tredje tyngdepunkt dannet Østpreussen, hvor russerne satte inn et dobbeltstøt. Rokosovski angrep fra sør og sørvest over Tannenberg-Lautenburg-området, rente overende de sterke tyske grænsestillinger og støtte i løpet av vel en uke fram til jernbaneknutepunktene Deutsch Eylau og Allenstein somble tatt, og videre fram mot havet. Russerne står nå ved Weichsels munningsområde, og det kjempes i Elbing. Dermed er de betydelige tyske styrker i Østpreussens østligste del praktisk talt avskåret fra landforbindelsen med det øvrige Tyskland. Fra øst og nordøst er Chernyakovskis styrker også brutt dypt inn i tysk territorium, dels fra Rydtkau-området rett vestover mot Königsberg; her er de viktige festsninger Gumbinnen og Insterburg tatt, og de russiske styrker står bare ca. 40 km. fra Østpreussens hovedstad. Nordfra har andre styrker støtt fram over Tilsit, som er erobret, og videre over Labiau mot Königsberg.

Ennå har farten og kraften i den gigantiske russiske offensiv ikke tatt av, men man skal likevel være forsiktig med å innlassere resultater på forhånd. Etter de gjennombrudd som alt har funnet sted i Østpreussen og med den trusel de tyske forbindelseslinjer bakover her er utsatt for, kan det vel bli vanskelig å holde denne provins særlig lenge, men man må være forberedt på at den tyske motstand vil bli meget hard både i Schlesien og i Pommern-avsnittet, som sperrer veien til Berlin. På den annen side er tyskerne etter alt å dømme blitt overrasket og brakt i uorden av den enorme kraft i de russiske støt, og det er et spørsmål hvor meget de har klart å redde vestover av sine hovedstyrker i Polen. Russerne meldte etter en ukas offensiv at tyskernes tap utgjorde 65 000 mann i falne og 25 000 mann i fanger. Det er følelige tap, men egentlig ikke så store når man sammenholder dem med de terrengvinninger russerne har gjort. Imidlertid er betydelige tyske styrker blitt tilbake og kjemper videre mellom de russiske støtkiler, og det er meget mulig, ja sannsynlig at opprenskingsaksjonene etterhvert vil bringe de tyske tapstall betydelig opp. Og i alle tilfeller har tyskerne p.g.a. offensivens tempo sikkert latt betydelige mengder materiell i stilken. De kommende uker vil vise hvor raskt tyskerne formår å omgruppere sine opprevne divisjoner og hva de kan sette inn av sin strategiske reserve for å holde Oder-linjen, (som støtter seg til den eneste naturhindring av noen betydning mellom den nåværende front og Berlin) og Øvre-Schlesien. En viss avslapning i det russiske offensivtempo kan være å vente allerede p.g.a. de forsyningsproblemer den raske framrykning har skapt, men det er ennå antagelig 5-6 uker med vintervær igjen i disse strøk, og hvis pausen bare blir forbigående, kan det meget snart gå mot krigens klimaks og avgjørende slag på de østtyske sletter.

På den russiske sørflanke er det også offensive operasjoner i gang, men i mindre målestokk, sannsynligvis vesentlig for å binde tyske styrker. Disse er forøvrig alt brakt i en meget utsatt stilling i det slovakiske frontframspring p.g.a. den russiske framrykning både i nord og sør, mot Øvre-Schlesien og langs Donau mot Komaron. Den tyske overledelse har tatt konsekvensen av det og har innledet en tilbaketrekning; Kosice sør for Karpatene og Nowy Sacz (Neu Sandatz) nord for fjellene er oppgitt.

I Budapest trenges restene av den tyske garnison sammen på et stadig smalere område og mangler tilførsler. Det tyske framstøt for å unnsatte byen fra nordvest er også gått i stå, og noen større betydning for stillingen i det store og hele vil neppe heller deres siste, noe overraskende, framstøt over Szekesfehervar mot Donau og Csepel-øya sør for Budapest få.

På Ishavsfronten viser ikke russerne noen tilbøyelighet til å gå offensivt til verks, men norske styrker under oberst Dahl rykket i annen uke av januar fram til Porsanger, og har dessuten rensket traktene ved Laksefjord og tatt flyklassen ved Banak. Dermed er omtrent halvparten av Finnmark fylke befridd, med en gjennomsnittlig befolkning på 20-25 000 (opprinnelig ca. 28 000).

Vestfronten. Praktisk talt hele den tyske kile i Ardennene er nå likvidert, idet de allierte fra nord er rykket inn i St. With og på sørflanken har tatt tilbake Diekirch, og tyskerne er tilføyd meget store tap; de har mistet ca. 100 000 mann av sine elitetropper. Noen omringing og tilintetgjørelse av de tyske hovedstyrker kom det imidlertid ikke til. Allikevel kan det vise seg at motoffensiven i vest ble en kostbar affære for tyskerne, idet de etter alt å dømme satte inn en meget stor del av sin strategiske reserve her, tropper som i de siste par uker kanskje kunne ha bremsset opp den russiske offensiv i øst. Noen alvorlig trusel mot de allierte armeer i vest eller noen varige terrengvinninger oppnådde de heller ikke. Det de kan skrive på sin kredittkonto, er at de har forstyrret de alliertes oppmarsj for vinteroffensiven og tvunget dem til tidskrevende omgrupperinger. Om dette rettferdiggjør det kraftforbruk det har kostet, kan først de kommende ukers utvikling, i vest som i øst, avgjøre.

På vestfrontens øvrige avsnitt er det bare kommet til damphandlinger av begrenset omfang, operasjoner som iallfall blir stilt fullstendig i skyggen av begivenhetene på østfronten. Britiske styrker har med hell gått til offensiv over en 40 km bred front på avsnittet ved Maas nord for Aachen-området, og i Saar-området som i Alsace bølger kampene fram og tilbake uten at forskyvningene er store. Pattons armé har tatt tilbake Nennig, mens Patch har tatt oppgi noe terreng i Hagenau-sektoren; lengst i sør har franske styrker hatt framgang.

Luftkrigen. De alliertes flyvåpen har delvis vært hemmet av dårlige værforhold som særlig har gått ut over det taktiske flys støtte til marktroppene i vest, men den strategiske bombing av Tyskland har vært holdt oppe på et høyst respektinngivende nivå i nyåret, med innsats av opptil 8000 fly i løpet av en 36 timers-periode. Angrepene har særlig vært rettet mot trafikk-knutepunkter (skiftetokter o.l.) i Vest- og Sørtyskland og mot den tyske oljeindustri.

Det fjerne Østen. Krigen på det asiatiske fastland har nådd et viktig vendepunkt, idet det den 22. jan. ble meldt at britiske og kinesiske styrker i Nordburma hadde fått kontakt med hverandre og dermed rensert den gjenstående strekning av Burmaveien. Det betyr at denne tilførselslinje til China som japanerne har sperret siden 1942, igjen er brukbar for de hardt tiltrengte forsyninger til de kinesiske styrker, som hittil bare har kunnet forsynes luftveien over Himalaja. Også forøvrig har britene betydelig framgang i Burma; de står nå bare 20 km fra Mandalay, og har gjort en landgang på kysten 130 km sør for Akyab. På denne måte bygges det opp en omfatningstrusel mot de japanske styrker i den sentrale del av landet, som tydeligvis hverken er særlig sterke eller vel forsynte.

Også kampene på Filippinene er kommet inn i en ny fase ved den amerikanske landgang på hovedøya Luzon som ble meldt den 10. jan. Det ble satt inn meget store styrker fra en invasjonsflåte som tallet nærmere 2000 fartøyer. Amerikanerne overrumplet tydeligvis japanerne ved å gå i land i Lingayen-golfen på øyas nordvestkyst, ca. 150 km fra Manila, idet man vel hadde ventet en aksjon mot sørkysten støttet til Mindoro. Etter et ødeleggende bombardement kunne amerikanerne opprette sine bruhoder med meget små tap og har rykket raskt fram over slottlandet sørover i retning av hovedstaden; hittil har de tilbakelagt halvparten av veien til Manila. Forsterkninger landsettes stadig og flåteoperasjoner i farvannene omkring kan tyde på nye landsetninger. Imens fortsetter bombingene av det japanske hjemland med landbaserte fly fra Marianene, og amerikanske flåte- og flystyrker har gjort meget vellykte raids mot japanske støttepunkter på Chinakysten fra Amoy til Hongkong og mot japansk skipsfart i det Sørkinesiske Hav. Det trykk som fra baser på Filippinene kan øves mot Japans forbindelseslinjer på forsyningsbasene i sør, begynner således alt å gjøre seg merkbart gjeldende.

viv

Krigen på Norske-kysten.

Påny har det vært et stort angrep på en tysk konvoy utenfor sørvestkysten, og tyskerne er tilføyd store tap av mennesker og materiell. 11. januar kl. 23.45 ble en større tysk konvoy angrepet av allierte sjøstridskrefter i nærheten av Egersund. Angrepet varte en time og foregikk så nær land at granatene hvinte over takene i Egersund og det ble gitt flyalarm p.g.a. splintfaren. Hvor mange skip det ble senket vet man ikke nøyaktig men det oppgis tall fra 4 til 9. Tallet av sårede tyder på at mange skip gikk ned. Fra en stor båt kom et inn 4 mann som de eneste overlevende av 120, som utgjorde båtens besetning og et vaktmannskap. Helt til middagstid neste dag foregikk transporten av sårede fra kaien i Egersund som var avsperrt. Under angrepet kom det inn et skip som det hadde lykkes å komme unna. Man vet ikke hvorvidt det er kommet skip i havn andre steder; heller ikke om det var norske skip i konvojen.

"Fusa", som ble senket 8. januar på vestkysten, kom midt opp i en trafning mellom allierte fly og tyske marinesfartøyer. Angrepet gjaldt et stort tysk forsyningskip, som ble satt i brann. Det var i nærheten av "Fusa", og uhellet ville også at det befant seg ett tysk forpostskip foran og ett bak den norske rutebåten. 8 mennesker mistet livet. - Omtrent samtidig ble den lille rutebåten "Blåveis" senket ytterst i Sognefjorden. Formodentlig er båten blitt forvekslet med et tysk forpostskip. Ingen menneskeliv gikk tapt. På Haugesundskanten har det i det siste vært livlig flyvirksomhet ned opp til 3 flyvarsler og flyallærmer i døgnet. Karmsundet er blitt sperret av miner. Dessuten er der for første gang minelagt vest enfor Karmøy.

Det store tyske troppetransportskip "Isar", Donaus søsterskip, beryktet for transportskip under jødedeportasjonen, gikk 16. januar på tre miner like sør for Drøbak og sank. Skipet hadde 1000 tyske soldater ombord foruten noen hundre hester og materiell og skulle benytte nattetemoret til å snike seg ut av det farlige farvann omkring Oslofjorden. Mine-sveiperne ble kvittert i Drøbak og bare 1 km lenger ute i fjorden skjedde eksplosjonene, to forut og en midtskips. Skipet ble satt på grunn og samtlig ombordværende kom iland.

Deretter gled båten ut og sank. Det ligger nå med mester og kommandobro over vannet.

VVV

Arbeidssituasjonen.

"NS har avskaffet arbeidsløsheten". Hvor ofte har vi ikke hørt denne frasen i den tid vårt land har vært besatt. Vi vet hvordan det skjedde. Den ledige arbeidskraft - og den tvangsrekvirerte - er blitt beskjeftiget på tyske krigsforetagender - flyplasser, festningsanlegg, strategisk viktige vei- og jernbaneanlegg, osv. Nå lakker det mot slutten på denne herligheten. Tyskerne avvikler sine anlegg. Og samtidig kommer et nytt slag. Tyskerne klarer ikke å skaffe kull til jernbanene, derfor må industriens lagre tas - og der med stopper den. Nye skarer blir arbeidsløse.

Plutselig står tyskernes løpegutter her i landet overfor et nytt problem. Og denne gangen er det ikke fullt så lett. Det var ikke så vanskelig dengang da det gjaldt å ødelegge det norske næringsliv for å skaffe slaver til de tyske anlegg. Nå gjelder det konstruktivt arbeid.

De "befullmektiget" Astrup ikke lenger kunne legge skjul på den nye situasjon på arbeidsmarkedet, avga han en bombastisk erklæring i avisene. Men løgnen ligger så tykt i halsen på ham og hans like, at man ikke kan vente å få sannheten frem. På samme måte som quislingene har fortiet at de "avskaffet" arbeidsløsheten ved hjelp av tyskerne, "glemmer" de nå å fortelle at arbeidsløsheten skyldes at anleggene stopper, og ulykken blir så meget større fordi "riksbefullmektigen" og hans direktorat har forstyrret harmonien i vårt næringsliv og dermed ødelagt industriens muligheter til å absorbere den ledige arbeidskraft. Isteden får vi de vanlige fraser om sabotasje, blokkade o.lignende.

Det er en ytterst ubehagelig situasjon partiet er kommet opp i. Arbeidsløsheten har vært et fenomen som i deres propaganda bare eksisterte i de "plutokratiske" samfunn. I den siste tid er den forøvrig spesielt blitt knyttet sammen med den forhånte befrielse av de okkuperte land. - Og så innfinner den seg plutselig i quislingparadiset.

Men quislingene finner vel en utvei; f.eks. den å være fienden behjelpelig med å sende de arbeidsløse til Tyskland. Det ville være en ekte nazistisk løsning.

Det er naturligvis ille at vi skal få arbeidsløshetens ulykke oppå alle de vanskeligheter vi allerede har å kjempe med. Nazistene hadde håpet at arbeidsløsheten først skulle innfinne seg etter befrielsen, slik at skylden skulle falle på det demokratiske system. Derfor er det som nå skjer en sunn lærepenge for nazistene og anleggsarbeiderne.

VVV

Det er litt av en skjebnens ironi at NS-lederne anbringer de evakuerte nordfra spredd over alle bygder. For den beretning disse folk gir om evakueringen stemmer ikke akkurat med de solstrålefortellinger avisene etter ordre bringer til torvs, i tekst og bilder om samme emne. Omsider synes det da også å være gått opp for rette vedkommende at den surdeigen de på denne måten har spredd over landet har en annen virkning enn tenkt, så nå skal flyktingene anbringes i leirer "inntil videre", det vil formentlig så inntil de forstår å vordsette velsignelsen de har vært utsatt for fra det statsbærende parti - og dem som bærer det.

Men det er fortsatt smått med takknemligheten. Det fikk fylkesmann Eggen i Nord-Trøndelag erfare da han nylig besøkte en av distriktets AT-leirer, som nå er fylt av flyktinger nordfra.

Fylkesmann Eggen har ingen andel i kruttets oppfinnelse. Hans mest fremtredende trekk er en forunderlig trang til å holde taler. Enhver mulig anledning i så hanseende blir nytt ut, og han er meget omhyggelig med at det også blir sørget for svartaler.

Nå ja, ha kom altså til AT-leiren. Og rette vedkommende hadde på forhånd underrettet de evakuerte om at de måtte ha utpekt en av sin midte til å svare på den ventede tale. Hvilket også ble gjort. - Og så talte fylkesmannen. Ønsket de evakuerte velkommen til distriktet. De hadde mistet meget; men takket være Føreren og partiets omsorg og tyskernes bistand var de da iallefall personlig sloppet bort fra bolsjevikenes barbari. Og videre i samme dur.

Til hans å rundring var det omtrent utelukkende hans eget følge som besørget bifallet etter talen. De andre ventet på svaret, og den kom. Eller rettere, den kom ikke - i første omgang. For den utpekte svartaler var blitt så fortørnet under fylkesmannens tale at han ikke fikk frem et forståelig ord.

Men så steg en annen av flyktingene frem, og han var skåret for tungebåndet. Fylkesmannen og NS fikk målt skjeppe full og vel så det, fordi de hadde bistått tyskerne med den ugjerning som var øvd mot folket der nord, som intet større ønske hadde enn å få bli hvor de var.

Og så kom bifallet. Og det så krøttig at fylkesmann Eggen avsluttet besøket i flyktingeleiren fortære enn egentlig tenkt. - Men da han ved tilbakekomsten til Steinkjer ble spurt om sitt inntrykk av leiren, mælte fylkesmannen mørk i hu: "Bare bolsjevikker - bare bolsjeviker hver eneste en. De burde blitt hvor de var".

VVV

Roosevelt har talt.

Roosevelts budskap til Kongressen den 6 januar var den store statsmann verdig. Talen var den største samling av fakta, forslag og observasjoner som noensinne er blitt lagt fram for en amerikansk kongress. Alle vansker ble klarlagt, likesom evnen og viljen til å vinne seiren.

Alt hva vi eier skal settes inn, sa Roosevelt. Vi tviler ikke på seiren og vi spør ikke om prisen. Den kile tyskerne søker å drive inn i Vesteuropa er mindre farlig enn den de stadig søker å drive inn mellom oss og våre allierte. Alle rykter som vil svekke troen på våre allierte saboterer våre krigsanstrengelser. Kortsynte mennesker vil få oss til å kaste Storbritannia og Russland for de nazistiske ulvene og konsentrere oss mot Japan. Men vi vil fortsatt sette storparten av våre mark- og flystyrker inn mot Tyskland, som er den av våre motstandere som raskest vil øke sitt krigspotensial ved sine erobringer. Vi skal ikke glemme den innsats Storbritannia og Russland har gjort.

Om krigens forløp sa han at invasjonen over Kanalen viste de vestlige alliertes evne til planlegging, arbeid og kamp i perfekt samvirke og harmoni. I Stillehavet er japanerne drevet 4800 km tilbake og frigjøringen av Filippinene kommer i stor monn til å skjære av Ostindia fra Japan. Invasjonen på Leute var resultatet av en forandring i planene som ble gjort på ett døgn. Pr. fly har China fått treganger så store forsyninger som et år tidligere og mye mer pr. måned enn som noen gang er transportert på Burmaveien.

Om behovene sa han at det trengtes stadig mer krigsmateriell, stadig nye våpentyper. En ny stridsvogn med den hittil kraftigste kanon på en hurtigkjørende vogn er konstruert i Amerika. Behovene må dekkes ved at enda flere sivile søker til krigsindustrien. Landet må betale for alle som forlater sitt arbeide med sine sønners blod. Særlig trenger vi nye sykepleiersker. Mangelen kommer av at pleierskene er overanstrengte. Vi trenger 60000 nye, og ettersom den frivillige rekruttering ikke strekker til, vil vi bruke andre midler; for hjemme i USA er det ikke mangel på pleiersker. "Ifjor oppfordret jeg Kongressen til å lage en lov om nasjonal tjenesteplikt, den mest demokratiske og effektive måte å få en tilstrekkelig krigsproduksjon på. Jeg gjentar oppfordringen. Loven vil påskynde seiren og holde tapene nede ved minimum".

Om uenigheten mellom seierherrene: Vi må ikke la meningsforskjellene splitte oss eller gjøre oss blinde for våre viktigere felles interesse av å vinne krigen og bygge opp freden. I framtidens verden må ikke det misbruk av makt som ligger i ordet "maktpolitikk" bli en kontrollerende faktor i internasjonale forhold. - Vi skal gjøre alt som står i menneskelig makt for å oppfylle Atlanterhavsdeklarasjonens prinsipper. Men de fiendtlige armers ubetingede kapitulasjon er bare det første nødvendige steg på veien mot den fred vi lengter etter. - Vi kan ikke og vil ikke rygge tillake for det politiske ansvar som følger i krigens kjølvann. Vi og våre allierte har til hensikt å respektere alle folks rett til å velge seg den styreform de vil leve under.

Roosevelts annen tale ble holdt 9 januar da det fjerde krigsbudsjettet ble lagt fram. Det var laget under den forutsetning at krigen kunne være tilslutten av 1945. Presidenten forberedte opinionen på utgifter til forvaltning av okkuperte områder og hjelpe- og oppbygningsarbeide i befrie land. Det sosiale program forutsatte for 1946 2,6 milliarder dollar til krigsveteranene, 40 timersuke for arbeiderne etter freden og større lønninger for dem. Målet å skaffe 60 millioner arbeidere full sysselsetning skulle nås ved bl.a. å garantere stabile markedsforhold.

Hans eneste profeti om krigens slutt var at våpnene ikke skulle legges ned før fienden var fullstendig beseiret. "Vår oppgave i Europa er ikke slutt med at fiendtlighetene opphører. Krigen er ikke vunnet hvis vi ikke tar på oss vår del av ansvaret for okkupasjonen og gjenoppbygningen.

Vi må påskynde våre planer om å sikre et verdensomfattende økonomisk samarbeide både under overgangsperioden og i etterkrigstiden. Vi har lært at De forente stater ikke kan være isolasjonistiske hverken i politisk henseende eller når det gjelder de ugunstige følger av økonomiske isolasjonisme. Der er planer for oppretting av en internasjonal bank og et internasjonalt valutafond for gjenoppbygning og utvikling. Disse institusjoner skal være en del av et stort program for samarbeide mellom De forente nasjoner på de områder av det økonomiske samliv der en økonomisk særpolitikk kan føre til handelsbarrierer og økonomisk krig.

vvv

Borgervakten er blitt et stort nederlag for nazistene, og enkelte steder har de derfor søkt hjelp hos de tyske makthavere. Dette har skapt en del forvirring. Folk unnskylder seg med at borgervakten er en liten sak som ikke er verd å gå i fengsel for.

Borgervakten er ingen liten sak. Det er kanskje det viktigste middel til å demoralisere befolkningen og bringe den under kontroll. Vi må regne med at det apparat som er bygd opp, vil bli brukt i en ganske annen utstrekning enn nå i en situasjon da tyskerne vil sikre seg mot uro blant befolkningen. Der hvor folk har vennet seg til motstandslost å følge ordren om innkalling, vil det ikke med et rykk være lett å gi dem en ny innstilling. De aktive krefter kan kanskje gjøre det; men all erfaring viser at de mange som helst

følger strømmen, vil troppe opp og marsjere som lydige gisler. I tillegg til dette kommer at bergervakten frigjør politistyrker for andre oppgaver.

Vi vil derfor igjen innskjerpe: Ingen møter til bergervakt selv om ordren kommer fra de tyske makthavere, og selv om disse setter et nytt navn på bergervakten. All kamp koster, hvis ikke var det ikke kamp. Men ømkostningene blir minst når vi alle står sammen.

Vi innskjerper også et sabotasjekommandoene har ordre om ikke å ta hensyn til en eventuell bergervakt.

VVV

NORGES-NYTT.

Sabotasje.

Autoverksted i Lier totalt ødelagt. Natton til 13. januar ble A.V. Iversens autoverksted i Lier ødelagt av sabotører. Iversen har særlig drevet med ombygning av biler for tyskerne. Verkstedet brant totalt opp.

Ammunisjonslager i Horten gått i luften. Midt på dagen 21. januar inntraff det en meget kraftig eksplosjon på Østerøya like utenfor Hortens havn. Det var et stort militært lager, vesentlig med ammunisjon, som gikk i luften. Eksplosjonen var så voldsom at mange vindusruter sprang i byen. Straks etter smellet steg en svart, veldig røksøyle opp fra øya. Da øya ligger helt isolert er det ikke mulig å si hvor stor skaden er eller hva årsaken til eksplosjonen er.

4. januar ble det ved Førsgrunns mek. Verksted sprengt en motor som leverte kraft til skipsverftet.

3. januar inntraff en kraftig eksplosjon i Lakkert. 39. Stor brann i vulkaniseringsverkstedet ødela 300-400 bildekk. De var beslaglagt av tyskerne som om kort tid skulle overta vulkaniseringsverkstedet.

Forleden trengte noen ukjente menn seg inn i den store AT-leiren i Bjerkreim og sikret seg de som var tilstede i leiren; fire befalingsmenn og en kokk. Deretter tentde de fyr på leiren etter å ha tatt med seg uniformer og annet brukelig.

Kl. 15 den 23. januar inntraff det en voldsom eksplosjon i Schwenzensgate ved St. Hanshaugen, og snart slo veldige flammer og en svart røksøyle som kunne sees over hele Oslodalen, opp mot himmelen. Det gikk som en løpeild: Bensinstasjonen på St. Hanshaugen eksploderte i luften. - Et kvarter før kl. 3 kom 4 arbeidsklædte karer inn i Schwenzensgt. 3. To av dem var utstyrt med maskinpistoler, to med vanlige pistoler. De ba folkene i huset forsvinne og gjorde dem klar over at de ville bli skutt hvis de gjorde noe kluss når de kom ut på gaten, det var folk som passet på dem der også. De væslede arbeidere og andre parer straks ordre og kom i dekning før eksplosjonen. Det ble brukt meget sterk sprengladning og eksplosjonen var så voldsom at begge gavlene i nr. 3 raste sammen, og dermed ble det øyeblikkelig brann i nr. 5 hvor bensinstasjonen holder til. Disse to gårdene var helt overtatt av tyskerne. De var omgitt av piggetrær og sikret av tyske vakter. Dette bensin og oljelager var ett av tyskerne's største. - Dessverre var det ikke til å unngå at virkningene av eksplosjonen og brannen delvis spredte seg til de nærmestliggende leiegårder. En nordmann, bestyreren av bensinstasjonen, Marthinsen ble drept. Dessuten har visstnok to fått så alvorlige skader at det er fare for livet.

Også en nordmann.

Vaktmenn Henry Nielsen ved Havnevesenets verksted på Sørenga har nylig gjort seg fortjent til en utmerkelse fra Terboven. Om kvelden den 16. januar ble han overmannet av 3 bevæpnede menn, bunnet og anbragt i et tilfluktsrom. Han fikk imidlertid løst på surring, og var slett så politiet. Derved lyktes det tyskerne å få fjernet flere dynamittladninger, bl.a. på en flytekran "Samson" og isbryteren "Mjølner".

Vi er ikke sikre på at hjemmestyrkene vil nøye seg med å binde herr Henry Nielsen neste gang de kommer.

VVV

Oslo:

Statspolitibetjent Jarle Svartbakk, Oslo, var forleden en smule for nærgående overfor 3 sabotører som han truet med revolver ute i Brogaten. Før han fikk skutt selv, fikk han et skudd i magen og er nå avgått ved døden.

Planavdelingen i Næringsdepartementet som har til oppgave å legge ned bedrifter som ikke er krigsviktige o.l., er blitt hjemsoekt av sabotører. Arkiv, kartoteker osv. er blåst bort.

Oslos nazistiske byarkitekt Rode er utnevnt til ekspedisjonssjef i Innenriksdepartementet. Han beholder sin stilling som byarkitekt.

Det skal nå være avgjort at innenriksdepartementet flytter inn i Stortingsbygning så snart Reichskommissariatet har fått installert seg i den tyske forsvarssone i Oslos vestkant. Reichskommissariatet skal vesentlig holde til i overkommandoens lokaler i Oslo. Handedsgymnasiums nye bygg.

Villastrøkene på Oslo vestkant hjemsøkes for tiden av tre NS-gangstere som opptrer som prispolititi. De tvinger seg inn i husene, trekker revolver og truer til seg både penger, verdisaker, mat og drikke. De holder bil og går i uniform.

En statspolitibetjent og tidligere frontkjemper ved havn Cato Andersen valte forleden den korteste vei til å komme vekk fra det førestående oppgjør med forræderne. Under en rangol i et tysk hus tok han en av tyskerne revolvere og skjøt seg.

vVv

Drammen:

Nazisten, politiillmektig Brynhildsen ble skutt i Drammen 6. januar. Nazipolitiet ble fullstendig desperat, satte igang massearrestasjoner og gikk amok i gatene. Mange av de arresterte sitter fremdeles. Hudlegen de Resch ble tatt som gissel og "skutt under fluktforsøk".

vVv

Eidsvoll:

Det går 8 a 9 transporttog fulle av materiell og soldater (særlig materiell) i døgnet sydover og et tilsvarende antall tomtog nordover. Vakt holdet langs jernbanelinjens fortsetter, og vakt ved Minnebrua er nå ytterligere forsterket. Det er kommet nye forlegninger av soldater dit, og to kraftige lyskastere, en på hver side av elva, er i virksomhet omkring brua og dens nærmeste omgivelser natten igjennom.

vVv

Bergen:

I utplukkingen av bergervakter i Bergen er politiet kommet i skade for å innkalle personer som i flere år har sittet i tyske fengsler eller konsentrasjonsleir o.l. Folk over 70 år innkalles stadig. En 90-åring ble etter å være innkalt, fritatt.

Det meldes fra Bergen at kullmangelen gjør seg gjeldende for rutebåtene og en venter ytterligere drastiske innskrenkninger i trafikken i nærmeste fremtid.

Fredag 12. ds. kl. 13 angrep engelske fly ubåthavnen i Laksevåg. Ubåtbunkerer fikk en rekke fulltreffere. En bombe slo igjennom det 1,5 meter tykke betongtaket på den uferdige del av bunkerens og slo ned i boks eller dækk nr. 3. Verkstedene i bakre del av bygningen ble ramponert. Kontorer i øverste etasje ble også ødelagt enten av lufttrykket eller bombetreff. I bygningens ene ende er det slått et stort hull i ytterveggen inn til rommet hvor det elektriske resorveaggregat er montert. Dette som nylig er satt i drift, er sannsynligvis ødelagt. Der må være anvendt bomber av stort eller største kaliber. Vindusruter ble ødelagt av lufttrykket i en avstand av 2 km. Ifølge øyenvitner ble et fly skutt ned over byen og 3 av besetningen sprang ut i fallskjerm.

vVv

I midten av november begynte tyskerne å reise rundt i Troms fylke med bil og hente arbeidsfolk. De ga bare beskjed om at de hadde å møte opp. I Nordfolla har noen fått skriftlig innkallelse til bunkersarbeid på Sildpollnes i Mørsvikbotten. Innkallelsen lød:

"Ortskommendantur

M ø r s v i k

O.U. den 4. november 1944.

Oppfordring!

til XX

På grunn av der reichskommisær für die besetzten norwegischen Gebiete bestemmelse oppfordres alle arbeidskrefter til krigsviktige oppgaver. - De blir oppfordret til å møte her på Ortskommendantur den 6. november 1944 kl. 7,30. De har å medbringe arbeidsklær, spade og hakke. Hvis De ikke kommer blir De som sabotør behandlet og kan regne med største straff. Betaling og forpleining får De på Ortskommendantur."

vVv

Etter hva det opplyses er den nye tyske brenselolje til skipsfarten så brannfarlig at de skip som bruker den ikke vil bli forsikret.

vVv

Troppetransporter fra Larvik. 7. januar gikk "Moltkefels" med ca. 1000 mann med biler og søster ut fra Larvik. Fåre båter ventes.

vVv

Bedriftene stanser - tyske anlegg stanser.

Bedriftene i Odda kommer til å stanse i aller nærmeste fremtid. En vesentlig del av arbeidsstyrken på 700 mann vil bli beskjeftiget med vedlikeholdelsesarbeid. Odda Smelteverk, på 500 mann, har råstoff til 1. februar. Nitriden i Tyssedal - aluminiumsfabrikk med 400 mann - er sluppet helt opp for råstoff. I de siste uker har en holdt det gående med sterkt redusert drift med råstoff fra Sauda. 8 biler har vært satt inn, men selv 100 hadde ikke strukket til.

vVv

Tyskerne raner.

I det nazistiske Norges Kommunesamband drøftet NS-ordførere fra alle kanter av landet på det konstituerende landsmøte i sambandet bl.a. spørsmålet om norske og tyske rekvisisjoner. En troskyldig ordfører Sveen fra Ålesund sier i et innlegg i debatten ifølge ordrett referat fra sambandets avis, Kommunalt Tidsskrift: "...Det hender at tyske anheter ribber med seg alt som fins i huset før de drar, de tar til og med med seg stikkontakter, ledninger, brytere, vaelåser, badekar, ovner, dører osv. Møbler er forsvunnet og et piano blitt borte uten at en kan konstatere hvor det er blitt av. Det kunne formelig tales om en hærverksmani." - -

vVv

nye arrestasjoner.

Flere av Forgrunnsfigurene i ledende håndverksbransjer er arrestert i den siste tid. Det gjelder bl.a. gullsmed Eiler Krogh Prydz, sjefen for Tostrup, Leif og Knut Moestue, sjefen for den store trykkeribedrift, pelsmaker Backer, optiker Wiik, snekkermester Monrad.

vVv

Etter sprengningen av Borgervaktkontoret i Venstres Hus 3. juledag er restene flyttet til Folkets Hus, og virksomheten er gjenopptatt etter fattig evne. Men resultatet er like magert som tidligere. Ingen møter og et nytt press i form av trusel om 75 kroner i mulkt for dem som ikke møter til bryggvaktene, har vist seg fruktesløst.

vVv

Ny Westphalen?

For noen dager siden skulle den tyske båten Holandseck gå fra Oslo med soldater, kommunisjon og en del politiske fanger. Imidlertid skjedde det en eksplosjon ombord i skipet den 17. januar kl. 4 om morgenen, og fangene ble ført iland, hvorhen vites ikke.

vVv

Legene skal voktes.

Det nazifiserte Norges Legeforbund har i et rundskriv anmodet ordførerne om å foranledige sendt hit oppgaver over alle leger som er bosatt i kommunen med legens fulle navn og nøyaktig boligadresse. Legeforbundet ønsker også å bli holdt underrettet om alle leger som til- eller fraflytter kommunen. Henvendelsen skjer, heter det, forat Legeforbundet kan bistå departementet med gjennomføring av tjenestepålegg for leger.

vVv

Farvelig trafikk.

Tyverier av matvarer (til sivilt forbruk) på trolleyer og jernbaner gråper mere og mere om seg. Det er grunn til å tro at også nordmenn i egentlig forstand gjør seg skyldig i tyverier. Av mangel på lovlige myndigheter er vi for tiden nødt til å ta oss til rette på visse områder. Det er nære enn forstemmende at enkelte på grunn av dette forhold har fått evnen til å skjelve mellom forbrytelse og nødrett. Dette er forbrytelse mot nødstedte landsmenn!

vVv

Generalulic, den nye øverstkommanderende i det okkuperte Norge, synes ikke å bli gammel i stillingen. Etter å ha satt Lillehammer på ende med béslægleggelser og ombygninger, forlater han plutselig den hyggelige Mjøsby. Ryktene sier for å overta kommando på østfronten. Lillehammer er fra før kjent som dødens forverelse - rekreasjonssted for fronttjeneste - og desst en har han jo nylig fått eikelauvet - så ryktet kan tale sant. Som ny mann nevnes general Böhme.

vVv

Menn vi skal huske.

I den særdomstol som under deporteringen fra Finnmark dømte stuert Hærnes på S/S Hornøy til døden fordi han angivelig agiterte for at båten skulle gå til alliert havn, satt foruten menn fra Judas Lies følge også nazistene fra Alta: Herredskasserer Gunnar L. Svendsen og herredssekretær Halfdan Thomesen. Begge hadde svin nok på skogen fra før, men den dag de dømte den norske patriot til døden, felte de også dommen over seg selv.

vVv

I Hammerfest stjal tyskerne før de begynte ødeleggelsen kirkeklokkene, kirkesølvet og spiret på Hammerfest kirke, som var et verdifullt smijernsarbeid.

vVv

Postsensur.

Vi gjør oppmerksom på at en rekke arrestasjoner i den senere tid skyldes at folk har glemt at det er noe som heter postsensur på innenriks post. Særlig hyppig er kontrollen i kystbyene sør- og vestpå. Det er på tide at folk passer bedre på munn og penn. Selv "uskyldige" bemerkninger om andre mennesker er utillatelige. Liten tue....

vVv

Ryktene om ny "statsakt" 1. februar er i full sving. Visse tegn tyder på at Quisling skal få øket "makt" på Terbovens bekostning. Quislings fredsplapper er på sin årlige rundgang hos herrerne i Berlin. Det er stor sjelving i NS-rekkene at der ikke er sluttet "for- meil fred" mellom Tyskland og Norge, slik at partimedlemmene "rent juridisk kan bli å be- prakke som landsforredere". Det er oppgjørets dag som har begynt å spøke. Reichskommisa-

riatets rømming av Stortinget har gitt disse rykter øket fart. Samme virkning har også Quislings Tysklandsreise hatt. - Også innen partiet skal det være omplaseringer. Fuglesang har skodd seg nok og skal erstattes med Hans Jacobsen eller redaktør Flood.

Det er vanskelig å forstå hva disse sceneforandringer skal tjene til. Quislings fiasko med arbeidsmobiliseringen ifjor burde ha berøvet Hitler den siste forhåpning om at Quisling kunne yte det hardt trengte Tyskland noen effektiv støtte. - Noen betydning for krigens avgjørelse kan det naturligvis ikke ha om noen bytter plasser på det synkende tyske skip. Men nye prøvelser kan naturligvis det norske folk bli utsatt for. Det snakkes f.eks. om nye mobiliseringsforsøk og at Quisling påny vil prøve å overrumple folket med nye avstemninger for og mot "bolsjevikisk besettelse". Derfor må vi være på vakt. Parolen må være klar: Tomme gater på den tid "fest lighetene" pågår. Om kvelden holder folk seg innendørs. Forøvrig verdig og rolig holdning. Vi lar oss ikke provosere.

vvt

Ny metode for å skaffe norsk arbeidskraft til Tyskland.

Det viser seg nå at en rekke yngre menn, som er tatt under storraziaen i høst, ikke blir løslatt etter at det er klart at de ikke har arbeidet illegalt, men skal overføres til arbeid i Tyskland. Med den nåværende situasjon på arbeidsmarkedet er det klart at dette er et militært tiltak, som sikter på å lamme de norske hjemmestyrker. Det må derfor pånytt innskjerpes at den ungdom som vil være med på frigjøringen, må holde seg unna slike steder hvor tilfeldige razziaer kan finne sted, f.eks. kinoer og andre forlystelsessteder, sammenstillinger, køer osv.

vvt

NYTT UTTRYKK FOR DEN TYSKE KRIGERÅND.

Bombeangrepet på Victoria Terrasse har skremt gestapo alvorlig, og i mangel av andre forsvarsmidler har nå disse ynkelige krypene plassert ca. 30 Grinifanger som gisler på Terrassen. Blant de 30 finnes noen av landets mest kjente menn, som direktør Gunnar Jahn, professorene Skard, Marstrander og Arnholm.

Vi håper inderlig at våre allierte vil ta de nødvendige forholdsregler for å lære tyskerne av med å bruke slike metoder. Nå er snart begeret fullt!

vvt

UNDER HAKEKORSET.

Danmark. President Roosevelt mottok nylig gjennom den danske minister Kaufmann i Washington en skriftlig hilsen fra Danmarks Frihetsraad. Presidenten har i den anledning gjennom utenriksminister Stettinius til minister Kaufmann påny gitt uttrykk for sin beundring for det danske folkets urokkelige kamp mot de nazistiske undertrykkere.

Nederland. Dr. Gerbrandy, statsminister i den hollandske regjering i London, har uttalt at når Holland er helt befridd vil han nedlegge sitt embete og gi plass for en leder av hjemmefronten.

vvt

BEFRIDD:

Nord-Norge. Domprost Arne Fjellbu er utnevnt til biskop i de befriddede nord-norske områder. Han skal også lede feltprestvirksomheten, og ble selv utnevnt til feltprest innen han tiltrådte sitt nye embete.

Frankrike. De franske regjeringsdomstoler har til begynnelsen av januar avsagt 300 dødsdommer. Ytterligere 300 personer er dømt til straffearbeid, 180 til livsvarig fengsel og 200 er blitt frikjent.

Den franske hær vil om få måneder være på 650 000 mann, ikke medregnet de franske innenriksstyrker som alt er satt inn i kampene og teller 40 infanteri- og 30 ingeniørregimenter. Frivillige vil senere, sammen med general de Tassignys tropper bli sendt til Østen som ekspedisjonskorps.

Belgia. På regjeringens initiativ er det dannet et nasjonalråd for motstandsbevegelsen med representanter for alle motstandsgruppene. Dets viktigste oppgave er å oppdra ungdommen til nyttige borgere i en demokratisk stat.

Italia. Det er tegn som tyder på at monarkiets stilling i Itali styrkes. De sensasjonelle er at kommunistene støtter kongen.

Jugoslavia. For flere måneder siden kom Tito og den jugoslaviske statsminister Ivan Subasitj til enighet om opprettelse av et regentskapsråd og en federal demokratisk regjering for Jugoslavia. Kong Peter skulle ikke vende tilbake til landet før hans stilling var avgjort ved folkeavstemning. Overenskomsten er ikke kommet i kraft fordi man ville ha kongens godkjennelse. Kongen har imidlertid nektet, og Subasitj måtte gå. Dette skritt har vakt voldsom kritikk blant de øvrige London-jugoslaver, og kongen risikerer å miste sine siste venner.

Hellas. Den nye greske regjering under Plastiras ledelse, som ble dannet i begynnelsen av januar har et liberalt preg, men dens sammensetning tydet ikke på noen ettergivelse overfor ytterste venstre. Utenriksminister ble Sofianopoulos, som var leder for det greske bondepartiet og i sin tid ble drevet i landflyktighet på grunn av sin kamp mot Metaxas regimet. Plastiras ventet heller ikke lenge med å tåne flagg. Noen dager etter at han hadde dannet sin nye regjering og i en erklæring hadde gitt uttrykk for regjeringens mål, uttalte han at hvis rebellene fortsatte, ville han som forsvarsminister stille seg i spissen for en likvidasjonsarme. 12. januar sluttet general Saobie våpenstillstandsavtale med ELAS. Stillstanden skulle inntre 15. januar ett minutt over midnatt. Det ble avtalt at fanger skulle utveksles, men denne avtale omfattet ikke de greske gisler som ELAS hadde tatt.

Churchills Hellaspolitikk har vært utsatt for skarp kritikk både i England og Amerika. Men etter sin siste underhustale er kritikken blitt betydelig svakere, og det ser ut som den gamle kriger er i ferd med å hale en ny seir i land. Churchill kom i sin sistetale med en rekke sensasjonelle avsløringer over ELAS metoder, som ikke står mye tilbake for nazistenes. Disse beskyldninger var bygget på nøytrale, greske og britiske rapporter.

Etter at Aten er rensket, har britiske og greske tropper begynt opprensninger i det øvrige Hellas.

Polen. Den provisoriske regjering i Lublin, som allerede er godkjent av Sovjetunionen, er nå flyttet til Warszawa.

vVv

KAPITULERT:

Ungarn. Den midlertidige ungarske regjering, som har sitt sete i Debrecen, har nå undertegnet våpenstillstandsavtalen med De Forente Nasjoner. Ungarn skal delta i krigen mot Tyskland og skal stille 8 infanteridivisjoner til kamp mot tyskerne. De skal betale en krigsskadeserstatning på 300 millioner dollars i løpet av 6 år. 2/3 av dette beløp tilfaller Sovjetunionen, resten skal gå til Tsjekkoslovakia og Jugoslavia. Grensene før Wieneravtalen skal gjenopprettes. Avtalen ble undertegnet av Sovjetunionen på De Forente Nasjoners vegne.

vVv

NØYTRAL:

Tyrkia har brutt de diplomatiske forbindelser med Japan. Der danelleerne er nå åpnet for transport av krigsmateriell til Sovjetunionen gjennom stredene og Svartehavet.

Schweiz. Det øves sterkt amerikansk press for å få Schweiz til å begrense vareleveransene til Tyskland.

Sverige. Det svenske gallupinstitutt har foretatt en undersøkelse over stemningen for svenske frivillige til Norge. På spørsmålet: "Anser De det ønskelig eller ikke med en svensk frivilligbevegelse for Norges befrielse" svarte 26 % av det svenske folket "ja", mens 45 % anså en slik bevegelse "ikke ønskelig". De øvrige "visste ikke". På et særskilt spørsmål erklærte 11 % av menn mellom 20 og 50 år at de selv skulle ville melde seg hvis en frivilligbevegelse kom istand.

Svensk skittentøy.

Den svenske offentlighet er blitt sterkt rystet over en spionasjeaffære, som ble avslørt i de første dager av dette året. En høy tjenestemann i Utlänningskommisjonens kontrollkontor, byråsjef Robert Paulson, har vært en forhenverende konsul Lønnegren behjelpelig med å skaffe opplysninger om utenlandske flyktninger i Sverige, som denne sistnevnte har beferdret videre til en tjenestemann - Wagner - ved den tyske legasjon i Stockholm.

Saken har naturligvis stor interesse for oss, og da først og fremst for de av oss som har sine pårørende i Sverige. Saken er nå oppe for svensk domstol, og riksdagen har nedsatt en granskningskommisjon under landshövding Sändlers ledelse. Skjønt det først og fremst er en svensk affære, må vi uttrykke vår tilfredshet med den svenske presses kraftige kritikk av sosialminister Möllers forsøk på å bagatellisere affæren. Vi skal forøvrig avholde oss fra kommentarer inntil vi ser resultatet av den svenske oppvask.

En fredsduet?

Det nye svenske budgett for 1945-46 balanserer, et tegn på at man forbereder seg på "normale" tider. Utgiftene til forsvaret er skåret ned til en sum som svarer omtrent til de nåværende utgifter for et kvartal, 260 mill. kr. Det er vente og se-politikk for forsvarsposten kan økes om det trengs. Men det offisielle Sverige tror altså at før sommeren....

vVv

Frigjøringspessimisme.

Kontrasten mellom de indre stridigheter etter frigjøringen og det heltmodige og enige fellesskap i alle land under kampen mot overfallsmennene, kan gjøre oss (okkuperte) forstemte. Det er bra at de rosenrøde fredsillusjoner forsvinner, men vi må ikke la en ugrunnet pessimisme svekke vår kampmoral.

Vi sloss for de menneskerettigheter framskrittet i tusener av år har kjempet for, kort formulert av Roosevelt som de fire friheter: Frihet for frykt, frihet for nød, frihet for ordet, frihet for religion. De befridde landene er jo fremdeles i kamp, og da freden er den første forutsetning for en endelig bedring, skal vi ikke undre oss over vanskene ved å virkelig gjøre idealene. Den tyske tilbaketrekning har ved sine ødeleggelser skapt store forsyningsproblemer og brakt store forstyrrelser i det transportsystem som er nødvendig for den fortsatte krig. Folk som sulter reagerer vold somme re og anderledes enn dem som får spise seg mette.

Når vi likevel kaller disse landene befridde, viser det hvilken vekt vi legger på den del av frigjøringsverket som omfatter den rent åndelige frihet. Nazipressens febrilske "befrielsespropaganda" gjør materielle savn lik frigjørings fiasko, og oppnår bare å fortelle oss mer om sin manglende forståelse av de skjønne ordene til Nordahl Grieg: "Frihet og liv er ett".

I årevis har de undertrykte landene skjøvet meningsforskjeller til side overfor det ene nødvendige å få lusa av kroppen. Det ville vært mer enn underlig om det ikke i løpet av disse årene hopet seg opp så mye usagt at det måtte få luft etter frigjøringen. Det er ravgalt at enigheten støtt blir framhevet som riktig og god og uenigheten nærmest som roten til all ond. Ingen av delene bør være et mål i og for seg. En krampaktig enighet kan være skalkeskjul for kritikkløs slapphet og mangel på samfunnsmoral. Men det frie ord er uenighetens avløp og yttringsform.

Selve denne krigen er bevis på hvordan tyranni og urettferdighet blir satt i verk av et enig folk. Om og om igjen har den tyske propaganda pekt på enigheten mellom Führer, Volk und Partei som står bak det vi kaller mellomfolkelige forbrytelser. I 1914 sendte 93 av Tysklands ledende kulturpersonligheter ut en flammende protest mot de alliertes beskyldninger om tyske ugjerninger i Belgia. Det er ikke sant, sa de. Men objektivt samtid og ettertid kunne fortelle at det var sant. Denne holdning hos mennesker som i sitt yrke og privat var sannhetskjerlige viser at lojalitet og patriotisk enighet for enhver pris kan bringe en opp i et moralsk uføre. Sørkelig mange tyskere synes å føle seg vel ved det. De eier ikke sans for friheten, men marsjerer med glede etter den sterke mann og den sterke stat som i enighetens navn kan føre dem hvorsomhelst - til og med utfor stupet.

Et helt bikkjekobbelt av ledende britiske aviser har skarpt kritisert Churchills politikk i Hellas. Dette like etterat de hyldet Churchill på hans 70-årsdag.

Hva en nå enn kan mene om situasjonen i Hellas, den britiske opposisjon må glede en hver som tar den som et tegn på våken politisk samvittighet og demokratisk livsform selv under en alvorlig krise. Det fyller oss med stolthet at våre store allierte ikke tenker på å kneble yttringsfriheten men bruke den, mens tyskerne gjør det stikk motsatte. Krigen må nødvendigvis gi enkelte mennesker stor makt, men de allierte misbruker den ikke til å gjøre menneskene til slaver av staten, og de opphøyer ikke en stor mann til gud, men gjør ham til leder som kan falle på sine feil.

Vår egen Vinje har sagt at misnøyen er mor til framgangen. Det skulle støtt dårlig til her i landet om det f.eks. var så mye daukjøtt i arbeiderklassen at den ikke søkte å bedre sine kår i politisk kamp. En annen norsk dikter har kalt den norske enigheten under krigen et paradoks: "Nordmennene sloss i enighet for å kunne bli uenige igjen".

Det frie ord har spilt en vesentlig rolle i historien om vår selvstendighet. I de første 1770-årene forordnet Struensee trykkefrihet, og det var som å åpne for en flom av skrifter som sa sin mening om tingenes tilstand i den enevelde danske-norske helstaten. Ideene fra de engelske, den amerikanske og den franske revolusjon sprang fram i Norge i 1814 og viste at det frie ord både var et behov og en grunnvoll for den nye norske staten. Det ble satt opp 11 grunnregler for arbeidet med grunnloven. 3 av dem ble vedtatt uten ordskifte og enstemmig, den ene gjaldt folkets rett til å beskutte seg selv, den annen at domstolene skal være uavhengige, den tredje "Trykkefriheten bør finde Sted". Den forsamlingen som sang "Enig og tro..", fant det ikke verdt å diskutere enkeltmännets rettslige og økonomiske beskyttelse overfor staten eller retten til kritikk.

Siden 1814 har vært folk fått en anerkjent kulturell og materiell posisjon i verden, og framgangen har skjedd under tildels meget bitter strid her hjemme. Men vold har vært ukjent, og både i 1905 og under denne krigen har det vist seg at når kampen gjaldt nasjonens og menneskets grunnverdier var det borgfred i landet inntil de var sikret. Det er all grunn til å tro at vi i den nye verden etter krigen vil holde arven fra 1814 i hevd. Den har likesom Roosevelts fire friheter det soleklare innhold at politikens mål er idealer som er gyldige for alle mennesker og at meningsutvekslingen bare er et middel på

veien framover. Derfor er det ikke den politiske strid i Hellas i og for seg som er den store skuffelse, men de metoder som grekerne brukte til løsningen av sine indre problemer. En enighet som ikke er født i frihet og forløst av en våken kritikk er lite verd og like forkastelig som en usnighet som følger prinsippet at hensikten helliger midlet.

Der er intet i vår politiske fortid eller i våre sosiale motsetninger som tyder på liknende frigjøringsstridigheter her hjemme som i de befridde land. Tonen i norsk politikk har vært sindigere enn både i Frankrike og Hellas, hvor der dessuten er mere krutt både i temperamentet og i stridighetenes årsak. Eden har nettopp i en stor tale framhevet Nederland og Norge som mønsterkyldige i sitt samhold under krigen. Det er en god attest fra en stor statsmann i landet med Common sense, og vi kan ta den som en god støtte for vår tro på at nordmennene også etter krigen vil heve sine frigjøringsproblemer over krangel og vold.

vVv